

GAZETA LWOWSKA

Wychodzi codziennie o godzinie 3 po południu z wyjątkiem dni poświatycznych.

Numer pojedynczy kosztuje 20 gr.

Biura Redakcji i Administracji ul. Karmelińska 1. (Gmach Wojewódzki). — Listy należy irakować. — Reklamacje otwarte wolno od opłaty. Telefon Redakcji 21—18. — Administracji 21—17. Redaktor naczelny przyjmuje od godz. 11—12.

Prenumerata

miejscowa		zamiejscowa	
miesięcznie bez dostawy	4.80	miesięcznie z przesyłką pocztową	5.30
miesięcznie z dostawą do domu	5.30		
Za granicą 7.00 Zł.			

Ceny ogłoszeń: Za wiersz 1-szpaltowy milimetrowy (szer. 35 m/m.) ogłoszenia zwykłe za tekstem 15 gr., za wiersz 1-szpaltowy milimetrowy (szer. 70 m/m.) nadesłane i nekrologi 40 gr., drobne ogłoszenia za słowo 10 gr., drobne ogłoszenia kupno i sprzedaż za słowo 15 gr. Cała strona ogłoszeniowa 400 Zł. Ogłoszenia zamiejscowe 30% droższe.
P. K. O. 141.690.

Kongres pokoju.

Zna historia pojęcie pokoju między narodami; potrzeby polityki bieżącej skłaniały nieraz dwa lub więcej państw do zawarcia ze sobą przymierza, do ustanowienia między sobą stanu przyjaźni i pokoju; potrzeba chwili kojarzyła te związki międzynarodowe, potrzeba chwili rozprzegła je z powrotem. Pojęcie powszechnego pokoju jest natomiast zdobyczą czasów zupełnie nowych; stworzył je koniec XIX stulecia; błąka się ono i po umysłach przedwojennych lat wieku XX-go; błąka się niepewnie, lekliwie, nie mając odwagi wypowiedzieć walki otwartej, jawnej, bezwzględnej temu, co hodowała i pielęgnowała wieków tradycja, co zrosło się z istnieniem, życiem, rozwojem, dążeniami ludzi, ludzkości, narodów i państw: wojnie! Powstają myśli, plany, projekty tworzenia międzynarodowych instytucji, łagodzących międzypaństwowe spory, zapobiegających orężnemu starciu; ale zawsze jako środek ostateczny, niewykluczony, owszem ulegalizowany, ba, szczegółowo unormowany przewidziana jest wojna.

Aż przyszła wreszcie owa wojna, której nie dorosła żadna inna w dziejach ludzkości; przyniosła swym ogromem ludzkie przeczucia, przewidywania, rachuby, wstrząsne, przerażające a w końcu... ocknęła. Zadrżano na myśl, by takasama miała powstać kiedyś w przyszłości. Myśl światowego pokoju poczyni się realizować; w jej imię i jej na służbę powstaje pierwszy światowy międzypaństwowy związek, Liga Narodów. Cała jej działalność zmierza ku utrwaleniu powszechnego pokoju; jakkolwiek milczy się lata całe o szczerem, jasnym, prostym ujęciu tej kwestii: wykluczyć wojnę, postawić ją poza prawem a tamsamem zaistnieje Pokój. Polsce przypada w udziale ten zaszczyt, że w oczach świata całego, przed forum Ligi właśnie w ten jasny, rycerski sposób pierwszą tę kwestię postawiła: wojna jest poza prawem. Czarowne ziarno wiecznego pokoju, rzuczone przez polską delegację, poczyna wschodzić; przed jego podejmuje na tamtej sferze półkuli, podsekretarz stanu dla spraw zagranicznych Ameryki, Kellog; idzie jego projekt w świat; rodzą się dyskusje, rozważania, polemiki. Świat oficjalny pracuje nad pokojem.

Inne, choć pokrewne zadania, mają międzynarodowe pacyfistyczne kongresy, których dwudziesty szósty toczy się w tej chwili w Warszawie. Z zielonego stołu dyplomatów chcą przenieść ten problem w myślenie całych narodów; chcą nagiąć myślową strukturę ludzkości ku pokojowi, chcą w niej wyrobić wiarę, przekonanie, że pokój powszechny jest nakazem rachuby politycznej, gospodarczej, imperatywem ludzkiego serca; że orężne rozstrzygnięcie powstałego sporu zniknąć musi ze skali środków, jakimi rozporządza ludzkość. Kongres pacyfistów jest głosem szerokiego ogółu, reprezentowanego przez swe najlepsze jednostki, głosem popierającym mocno i niezłomnie oficjalne wysiłki powołanych czynników.

Pacyfiści całego świata, którzy zjechali się w Warszawie, mogą być pewni, że od dychała tu będą atmosferą przesiąkniętą od dawna ich poglądami i myślami, atmosferą stworzoną przez oficjalne czynniki rządowe i zgodnie z nimi patrzące na to zagadnienie całe społeczeństwo.

O CHORZÓW.

Haga, 25 czerwca. (PAT). Na dzisiejszym rannem i popołudniowym posiedzeniu stałego Trybunału Sprawiedl. Międzynarodowej przemawiał w sprawie chorzowskiej agent polski p. Sobolewski. Odpowiadając na zarzuty rzecznika niemieckiego, zaznaczył, że one są bezpodstawne, zwłaszcza, że niektóre dokumenty przedłożone przez stronę niemiecką nie są zgodne z rzeczywistością. Następne posiedzenie Trybunału odbędzie się we środę. Poświęcone ono będzie obustronnym replikom.

Odnaczenia Złotym Krzyżem Zasługi.

Warszawa, 26 czerwca. (Tel. wł.). Dziśszego „Monitor Polski“ podaje zarządzenie Pana Prezydenta Rzeczypospolitej o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi pp. Alfredowi Wysockiemu, podsekretarzowi Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, za wybitne zasługi na polu ekspansji gospodarczej Polski zagranicą; Tadeuszowi Błaszkiwiczowi, naczelnikowi Wydziału rachuby M.

S. Z.; Drowi Romanowi Leonardowi Mieczysławowi Łazarskiemu, radcy poselstwa w Turcji; Stefanowi Rejerowi, górnikowi, prezesowi Związku robotników polskich we Francji; Władysławowi Stojowskiemu, st. referentowi w M. S. Z.; Tytusowi Zbyszewskiemu, konsulowi generalnemu R. P. w Jerozolimie.

Sukces pożyczki inwestycyjnej.

Warszawa, 26 czerwca. (Tel. wł.). Za interesowanie publiczności świeżo ogłoszoną pożyczką inwestycyjną jest niebywałe. Do wszystkich banków, przyjmujących zapisy na obligacje 4% premijowej pożyczki

inwestycyjnej, napływają zgłoszenia w tak wielkiej ilości, że wyłożona do sprzedaży kwota pożyczki zostanie przed terminem pokryta ze znaczną nadwyżką.

Przeciw wojnie.

Inauguracyjne posiedzenie 26 Międzynarodowego Kongresu Pokoju w Warszawie zgałi wczoraj prezes Thugutt, witając w im. Komitetu organizacyjnego członków Rządu polskiego, przedstawicieli mocarstw cudzoziemskich oraz wszystkich uczestników Kongresu. Mówiąc o zadaniach Kongresu, prezes Thugutt powiedział między innymi: Przystępujemy nie poraz pierwszy i nie poraz ostatni do trudnych i niewdzięcznych zagadnień rozbrojenia i bezpieczeństwa świata. Rezultaty otrzymane dotychczas, nie są zadowalające, powiedzmy szczerze, nie są imponujące. Ale właśnie dlatego należy czynić dalsze wysiłki. Wyrzec się nadziei, że możliwym jest odnalezienie ostatecznego rozwiązania, oznaczałoby wyrzec się nadziei na życie i uczciwą pracę w pokoju. Jeżeli dotychczas nie udało się nam to, to przede wszystkim dlatego, że poświęciliśmy zbyt wiele czasu i energii na poszukiwanie formuły prawnej, zapominając, że może być ona odnaleziona w końcu naszej drogi, a nie w początku. Formuła prawna nie jest słowem magicznym, mogącem w jednej chwili uspokoić wzburzone fale. Wysiłki nawet najwybitniejszych dyplomatów nie wystarczą, jeżeli nie będą popierane przez zmiany zachodzące w duszy ludzkiej, tak głęboko wstrząśniętej po ostatniej wojnie. Jest to nasze zadanie, zadanie pacyfistów. Należy szukać przyczyn zła, przyczyn nienawiści, krwawych sporów i należy je wyrwać z korzeniami. Należy stworzyć warunki pozwalające narodom na życie bez nieufności, bez zawiści i bez strachu. Jeżeli uda się nam wytłumaczyć całemu światu, że narody współczesne mogą być jedynie członkami wielkiego stowarzyszenia wzajemnej pomocy, bo w przeciwnym razie nasza starożytna i sławna kultura zginie, jak zginęły te innych, to ostateczna formuła, to magiczne słowo będzie łatwe do odnalezienia.

Następnie przemawiał Wiceminister spr. zagran. Alfred Wysocki, witając w imieniu Rządu członków Kongresu. Kongres, który Was zebrał w stolicy Polski — mówił między innymi p. Wiceminister — powinien przyczynić się do utrwalenia na całym świecie przekonania, że praca poświęcona konsolidacji zasad pokojowych, na których powinno się opierać życie międzynarodowe, jest najpoważniejszym zadaniem naszej generacji, która znikając, winna zostawić światu absolutną wiarę w zachowanie traktatów i poczucie wzajemnego zaufania narodów.

W imieniu miasta powitał uczestników Kongresu prezydent m. Warszawy, Słomiński.

Dalej zabrał głos prezydent Rady Międzynarodowego Biura Pokoju sen. La Fontaine. Stwierdzając, że obrady genewskie dotychczas nie wydały w najważniejszych

sprawach praktycznych wyników, w szczególności w sprawie rozbrojenia i w sprawach ekonomicznych, co ujawniło się podczas konferencji rozbrojeniowej i Kongresu ekonomicznego w zeszłym roku, sen. La Fontaine uważa, że pacyfiści na obecnym Kongresie powinni podkreślić, że sprawy te domagają się jak najprędszego rozwiązania. Zadanie ich powinno posunąć się jeszcze dalej, określając z większą ścisłością, niż dotychczas, metody, jakie należy stosować. Formuła, stawiająca wojnę poza prawem, reasumuje wszystkie aspiracje pacyfistów i powinna w kilku lapidarnych słowach ująć to, co pacyfiści głoszą od dawna, że wojna jest zbrodnią.

Następnie witał Zjazd p. Posner w im. polskiej sekcji Ligi Obrony praw człowieka i obywatela, p. Łypacewicz im. Rady Polskiego Stowarzyszenia Przyjaciół Pokoju, oraz szereg przedstawicieli organizacji krajowych. Imieniem włościan polskich witał Kongres sen. Nocznicki, w imieniu klasy robotniczej i Związków zawodowych, poseł Żuławski.

W końcu przemawiali przedstawiciele delegacji zagranicznych. P. Wurmowa witała Zjazd im. delegacji czeskiej. Prof. dr. Quidde, członek Międzynar. Biura Pokoju jako przedstawiciel delegacji niemieckiej podkreślił, że pacyfistów polskich i niemieckich łączy wspólna wiara w siłę tendencji pokojowych. Przyszłość świata powinna się oprzeć na zorganizowanym pokoju, opartym na prawie.

Na zakończenie sekretarz Biura Kongresu odczytał depesze nadesłane z życzeniami od szeregu wybitnych pacyfistów i organizacji pokojowych.

W pierwszym inauguracyjnym posiedzeniu Kongresu wzięli udział delegaci 20 narodowości w liczbie stu kilkudziesięciu. O g. 16-tej rozpoczęły prace komisje. O g. 21-tej delegatów podejmowała municypalność m. Warszawy. Przyjęciu towarzyszył koncert muzyki polskiej.

Omawiając otwarcie Międzynarodowego Kongresu Pokojowego w Warszawie, socjaldemokratyczny „Danziger Volksstimme“ pisze, że wobec wielkiej liczby delegatów niemieckich, Kongres warszawski przybierze zapewne charakter polsko-niemieckiej dyskusji na temat polsko-niemieckiego porozumienia, co wywoła niewątpliwie wszędzie wielkie zainteresowanie. Omówiwszy znaczenie ruchu pacyfistycznego, dziennik wyraża zadowolenie z powodu tak licznych udziału delegatów niemieckich i wyraża przypuszczenie, że przeważna część oficjalnych i prywatnych debat na Kongresie toczyć się będzie na temat problemu polsko-niemieckiego.

RADA GABINETOWA.

Warszawa, 25 czerwca. (PAT). Dziś o godz. 12 w południe odbyło się na Zamku, pod przewodnictwem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, przy udziale Marszałka Piłsudskiego i Wicepremiera dra Bartla posiedzenie Rady gabinetowej poświęcone sprawie budżetu Państwa. Posiedzenie trwało trzy kwadranse.

UZNANIE ZASŁUG MIN. ZALESKIEGO.

Warszawa, 26 czerwca. (tel. wł.) III. Zjazd okręgowy Związku Obrony Kresów Zachodnich, który obradował niedawno w Katowicach, przesłał na ręce p. Augusta Zaleskiego, Ministra Spraw Zagranicznych, depeszę z wyrazami czci i podziękowania za skuteczną obronę praw Państwa Polskiego i Górnego Śląska na terenie międzynarodowym.

WYJAZD POLSK. DELEGACJI DO KOWNA.

Warszawa, 25 czerwca. (PAT). W dniu dzisiejszym pociągiem pospiesznym przez Wilno wyjechała do Kowna delegacja polska, w sprawie rokowań polsko-litewskich z naczelnikiem Wydziału wschodniego Ministerstwa spraw zagr. p. Hołowką na czele.

UCHWAŁY N. P. R. LEWICY.

Warszawa, 26 czerwca. (tel. wł.). W tych dniach odbyło się posiedzenie głównego Komitetu wykonawczego N. P. R. Lewicy, na którym powzięto szereg uchwał, zmierzających do wzmożenia akcji stronnictwa. Poza tym główny Komitet wykonawczy zaakceptował działalność frakcji N. P. R. Lewicy na terenie sejmowym.

SYNODY.

Warszawa, 26 czerwca. (AW). W dniu 27 b. m. rozpoczną się tu obrady sesji Synodu prawosławnego. Przewodniczy metrop. Djonizy.

Tego samego dnia rozpoczyna w Warszawie obrady pierwszy synod powszechny Kościoła Narodowego w Polsce.

ESKADRA ANGIELSKA W GDAŃSKU.

Gdańsk, 25 czerwca. (PAT). Dowódca eskadry angielskiej bawiącej od soboty w Gdańsku kapitan Landoole, w towarzystwie konsula ang. Cable złożyli wizytę generalnemu Komisarzowi Rzecyp. polskiej Ministrowi Strassburgerowi oraz Wys. Komisarzowi Ligi Narodów, prof. van Hammelowi, który wkrótce potem kolejno rewizytowali dowódcę eskadry na pokładzie krążownika „Cambrian“. Wczoraj wieczorem Gen. Komisarz Rzecyp. Minister Strassburger wydał na cześć oficerów angielskiej eskadry bal, na którym byli także obecni również konsul angielski Cable, prezes Senatu gdańskiego Salm, van Hammel, prezes Rady Portowej De Loe i inni.

BIBLIOTEKA NARODOWA.

Warszawa, 26 czerwca. (AW). W Bibliotece Narod. projektuje się utworzenie specjalnego działu sądowego, w którym znalazłyby się stare księgi sądowe polskie i dokumenty dotyczące wielkich procesów historycznych, jak proces Filaretów i Filomatów, procesy powstańcze i t. d.

STAN ZDROWIA RADICZA KRYTYCZNY.

Wiedeń, 25 czerwca. (AW). Prof. dr. Gustaw Singer, który wezwany był przed paru dniami do chorego Stefana Radicza, powróciwszy do Wiednia oświadczył zastępcom prasy, że stan zdrowia Radicza jest jeszcze zawsze bardzo krytyczny. Wydane poprzednio biuletyny były — zdaniem dra Singera — zanadto optymistyczne. W każdym razie należy się liczyć z możliwością komplikacji.

Listy z Berlina.

Scholz contra Müller.

(Korespond. własna „Gazety Lwowskiej“).

Berlin, 24 czerwca.

Powiadają, że pracowitość jest cenną zaletą, która zawsze się opłaca. W życiu politycznym Niemiec obserwujemy obecnie fakt, który mógłby wpłynąć demoralizująco na wyznawców tej zasady. Desygnowany przez prezydenta Hindenburga kandydat na kanclerza, p. Herman Müller, niewątpliwie bardzo uporczywie pracował nad utworzeniem gabinetu wielkiej koalicji. Nie udało się to jednak p. Müllerowi, gdyż p. Scholz stanął na przeszkodzie: p. dr. Scholz jest przewodniczącym frakcji parlamentarnej stronnictwa ludowego, znany jest z sympatii do nacjonalistów, jest członkiem Stahelmu i był tym, który dał inicjatywę utworzenia rządu prawicowo-centrowego. Jeżeli jednak p. dr. Scholz rozbił, przynajmniej w obecnym momencie, koncepcję wielkiej koalicji, to p. Herman Müller niedostatecznie zręcznie postawieniem sprawy niewątpliwie mu to ułatwił i utrudnił stanowisko swojej frakcji, w której rece, po zwycięskiej dla niej rozgrywce wyborczej, dostała się inicjatywa.

P. Müller wszedł na drogę, czy też może dał się na nią wprowadzić, tworzenia rządu na podstawie długotrwałych konferencji międzypartyjnych. Kandydat na kanclerza sam wezwał stronnictwa, aby sformułowały swoje programy i postulaty, które pragnęłyby urzeczywistnić w koalicji rządowej. Wskutek tego p. Müller miał do czynienia nie z kilku czy kilkunastoma ewentualnymi kandydatami na ministrów, lecz z paroma sztabami partyjnymi, i odbywać musiał niezliczone konferencje plenarne, komisyjne i podkomisyjne. Frakcja ludowa, podając mu spis swoich życzeń, ukryła w niej truciznę, która ideę wielkiej koalicji przyprawiła jeżeli nie o zgon, to przynajmniej o ciężką chorobę.

Największym szkopulem była kwestja wstąpienia ludowców do koalicji rządowej W Prusiech, od czego frakcja ludowa parlamentu uzależniła swój udział w rządzie wielkiej koalicji w Rzeszy. Ostatecznie, po długotrwałych rokowaniach i targach, zgodzono się na to, że ludowcy otrzymają niejako weksel z wypisaną datą, oznaczającą termin, w którym mają się zgłosić po wypłatę udziału swego w rządach pruskich. Socjalistyczny prezydent ministrów pruskich p. Braun, miał poważne w tej sprawie wątpliwości, ale ostatecznie kwestja cała zdawała się być załatwiona polubownie. Wyłoniły się jednak nowe trudności. Ludowcy sprzeciwili się uznaniu dnia 11 sierpnia, dnia urodzinowego konstytucji weimarskiej, za święto państwowe. Opozycja z punktu widzenia ustroju republikańskiego bardzo podejrzana i tem więcej nastrożająca trudności, że właśnie rząd pruski, do którego drzwi ludowcy tak silnie szturmują, wystąpił z wnioskiem w sprawie święta państwowego. Dalej zażądali ludowcy, aby nowy rząd Rzeszy

uchwalił budowę pancernika, postulat ten dziwniejszy, że nawet prawicowo-centrowy rząd dra Marxa oświadczył się przeciw tej propozycji. Na tem rozbiły się rokowania. Odnosiło się wrażenie, że ludowcom, wbrew woli i zdaniu chorego jeszcze dra Stresemanna, zależało na tem, aby rokowania rozbić, skompromitować socjalistów nieudaniem się ich inicjatywy, mimo tak długotrwałych rokowań, i przesunąć platformę rządową na prawo.

P. Müller złożył sprawozdanie z nieudania się swojej misji prezydentowi Hindenburgowi, a ten wobec tego porucił mu misję utworzenia nowego rządu na węższej podstawie; możliwość powołania rządu czysto socjalistycznego została uchylona przez prezydenta.

Pozostają więc dwa rozwiązania. P. Müller starać się może o wskrzeszenie koalicji weimarskiej, co jednak napotyka na znaczne trudności. Katolicy bawarscy nie mają ochoty wziąć udziału w tego rodzaju kombinacji parlamentarnej, w ślad za nimi i wśród centrowców dają się słyszeć sprzeciwy. Nawet demokraci obawiają się przewagi socjalistów w mniejszym gronie koalicyjnych partnerów.

Pozostawałoby wobec tego rozwiązanie trzecie, do którego p. Müller po tak długim kotowaniu prawdopodobnie się ucieknie: utworzenie rządu z wybitnych jednostek z poszczególnych frakcji, ooby zapewniło kooperację danych stronnictw. Pierwszym krokiem p. Müllera na tej drodze było zapytanie, zwrócone pod adresem bawiącego obecnie na kuracji dra Stresemanna, czy zdecydowałby się wziąć udział w gabinecie tego rodzaju.

Od odpowiedzi p. Stresemanna będzie wiele zależało. W każdym razie, wskutek przewlekania się rokowań, sytuacja p. Müllera staje się trudna, niemożność zaś dążenia do rezultatów i na trzeciej obecnie obranej drodze skomplikowałyby mocno sytuację parlamentarną, utrudniłaby zakończenie kryzysu rządowego i ułatwiłaby nowe intrygi nacjonalistów, którzy czekają na to, aby unicestwić polityczny rezultat wyborów do Reichstagu, przy których zwyciężyli socjaliści.

R. Z.

RZĄD OSOBISTOŚCI W NIEMCZECH.

Berlin, 25 czerwca. (PAT). Aczkolwiek okres oficjalnych rokowań o utworzenie koalicji weimarskiej nie został jeszcze zamknięty, poseł Henryk Müller rozpoczął konferencję z szeregiem osobistości. Konferencja już z generałem Grönerem, który zgodził się pozostać w gabinecie na stanowisku ministra Reichswehry, następnie z ministrem Schatzlem, członkiem bawarskiej partji ludowej, który także zgodził się pozostać na stanowisku ministra poczty oraz ministrem gospodarki Curtiusem. W kołach Reichstagu twierdzą kategorycznie, że w nowym gabinecie stanowisko wicekanclerza obejmie nie przewodniczący frakcji centrowej Guerrard, ale b. wicekanclerz Wirth znany ze swoich radykalnych wystąpień republikańskich. Prasa berlińska stwierdza jednomyślnie, że nowy gabinet, pomimo oficjalnej nazwy gabinetu osobistości będzie w gruncie rzeczy gabinetem wielkiej koalicji.

DR. STRESEMANN WEJDZIE DO RZĄDU OSOBISTOŚCI.

Berlin, 25 czerwca. (PAT). Na zapytanie posła Müllera, wystosowane do ministra Stresemanna, bawiącego na kuracji, czy zgodziłby się wziąć udział w gabinecie koalicji weimarskiej w charakterze ministra fakchowego, nadesłał Stresemann obszerną depeszę oświadczając, że do gabinetu, w którymby jego partja udziału nie brała, wejść nie może ze względu na swoje stanowisko jako prezesa niemieckiej partji ludowej z jednej strony, a z drugiej strony ze względu na to, że koalicja weimarska uważa utworzenie takiego gabinetu za zbyt wąską i słabą podstawę do przeprowadzenia tak wielkich zagadnień polityki zagranicznej, jak sprawy ostatecznego uregulowania kwestji reparacyjnej, w uregulowaniu której rząd powinien mieć jak największy autorytet. Pomimo to oświadczenie, minister Stresemann w swoim telegramie uważa współdziałanie między socjalistami a niemiecką partją ludową za konieczne i możliwe. Współdziałanie to najlepiej można zrealizować w drodze powołania do rządu odpowiednich osobistości ze stronnictw, które wchodziły w grę przy rozważaniu możliwości wielkiej koalicji. Gabinet taki powinien stanąć przed Reichstagem z jego strony przedstawiciel Reichstagowi swój program. Minister Stresemann oświadczył w końcu, iż imieniem swoim i imieniem ministra Curtiusa deklaruje gotowość wzięcia udziału w gabinecie osobistości politycznych.

STABILIZACJA FRANKA FRANC.

Paryż, 25 czerwca. (PAT). Dzienniki jednogłośnie podkreślają doniosłe znaczenie stabilizacji franka, której uchwalenie „Le Matin“ nazywa wypadkiem historycznym, rozpoczynającym nową erę gospodarczą.

Paryż, 25 czerwca. (PAT). Senat przyjął 256 głosami przeciw 3 całokształt projektu ustawy o stabilizacji franka bez żadnych zmian. Stabilizacja franka jest już zatem definitywnie postanowiona.

BELA KUN NIE BĘDZIE WYDANY WĘGROM.

Wiedeń, 25 czerwca. (PAT). Urzędowo donoszą, że minister sprawiedliwości nie aprobował decyzji Sądu wiedeńskiego, w której Bela Kun ma zostać wydany Węgrom z powodu podpisania wyroku na trzech oficerów ukraińskich z Budapesztu, uzasadniając swoją decyzję artykułem 3 uchwały dotyczącym wydania przestępców, ponieważ Bela Kunowi nie było można udowodnić, że zbrodnia została dokonana dzięki jego osobistym wpływom.

OŚWIADCZENIE PRIBICEWICZA.

Wiedeń, 25 czerwca. (PAT). Według doniesień dzienników z Białogrodu przywódca chłopsko-demokratycznej koalicji Pribicewicz ogłosił dalsze oświadczenie w sprawie sytuacji politycznej oraz w sprawie zamierzeń chłopsko-demokratycznej koalicji. Oświadczenie to stwierdza, że chłopsko-demokratyczna koalicja, pragnie zaciekać na dalszy rozwój sytuacji w Białogrodzie. Rozstrzygająca decyzja nie zostanie powzięta bez Stefana Radicza.

ODZNACZENIE P. CURIE-SKŁODOWSKIEJ.

Warszawa, 26 czerwca. (AW). Uniwersytet w Glasgowie udzielił p. Curie-Skłodowskiej dyplomu doktora „honoris causa“.

ARESZTOWANIE WIELKIEGO OSZUSTA.

Warszawa, 26 czerwca. (AW). Wczoraj aresztowano w Warszawie niejakiego Kalkstein-Orłowskiego, b. inspektora leśnego na Wołyniu, znanego oszusta. W nadleśnictwie Lubomla nad Bugiem, gdzie Kalkstein pracował przez kilka lat, zaczął wkraczać w czynności nadleśniczego, udzielając posad etc. za specjalnymi opłatami. Następnie przybył do Warszawy i zaczął urzędować w poczekalni Ministerstwa Rolnictwa jako „Sekretarz Ministra“. Woźni znali go i nie czynili mu żadnych przeszkód. Od interesentów ściągali opłaty stemplowe, odbierał podania itd. Kalkstein-Orłowski podszedł się niejednokrotnie pod autorytet najwyższych urzędników państwowych i tak n. p. w rozmowach telefonicznych podawał się za Min. Niezabytowskiego, powodując niejednokrotnie przychylnie załatwianie spraw przez różne resorty. Kalksteina zdemaskował jeden z urzędników, który znał oszusta z jego działalności w Lubomli.

Zaliczki na pobory urzędnicze.

Warszawa, 26 czerwca. (Tel. wł.). Specjalnym okólnikiem Pana Prezesa Rady Ministrów, zostało unormowane prawo udzielania zaliczek na pobory urzędnicze. Prawo do zaliczek zostało przyznane również funkcjonariuszom prowizorycznym i tymczasowym. Zaliczki mogą być wydawane do wyso-

kości trzechmiesięcznego uposażenia. Okólnik wyszczególnia różne kategorie urzędników i funkcjonariuszów państwowych, wyłączonych od prawa otrzymywania zaliczek.

WILLIAM J. LOCKE.

20)

Jesienna miłość.

31 maja.

Miałem dziś ciekawą rozmowę. Któż mógł mnie odwiedzić, jak nie ojciec nieszczęsnego Harry Robinsona. Pierwsze pytanie jakie mu zadałem, było zupełnie naturalne. Dlaczego łączysz śmierć swego syna z moją osobą? Skąd przyszedł mu do głowy utożsamienie mnie z przyjacielem młodej tureczki, której sprawy, jak oznajmił, są celem jego wizyty? Okazało się, że policja dała mu potrzebne informacje, bowiem przegody moje na dworcu Waterloo ułatwiły znalezienie śladów Carlotty. Dziwiłem się nieco krótkim wzmiankom dziennikarskim o śledztwie w tej sprawie. Nie było mowy, czego się obawiałem, o tajemniczej pani, dla której zmarły kupował bilet w Aleksandrecie i z którą wylądował w Anglii. Zdaje się, że śledztwo było przeprowadzone pobieżnie i sąd zadużował się wydaniem zdawkowego wyroku o chwilowym pomieszaniu zmysłów. Starałem się najdelikatniej dotknąć tych spraw.

— Udało się nam stłumić rozgłos — powiedział mój gość, starszy człowiek o siwych bakenbardach i twarzy troska zoranaj. — Sam mam pewne wpływy, a stosunki jego żony...

— Jego żony? — wybuchnąłem. O jakżeż trudno zrozumieć ludzkie uczynki! Ten chłopak był żonaty!

— Tak — westchnął — to właśnie wywołałoby szalony skandal. Jej krewni — to

ludzie wpływowi. Zapobiegliśny temu, chwala Bogu, i biedna jego żona nie będzie nic nigdy wiedziała. Chłopiec mój nie żyje. Żadne jawne dociekania motywów nie przywołają go do życia.

Wyszeptałem słowa kondolencji.

— Biedny chłopak, musiał stracić zmysły, nakłaniając tę dziewczynę do ucieczki. Lecz ponieważ syn mój zniszczył jej życie — tu zacisnął zęby jakgdyby pod wpływem bólu — muszę zająć się jej losem.

— O, co do tego, niech pan będzie zupełnie spokojny. Przemycił ją od razu na okręt i zdaje się, że potem zaledwie z nią się witał. Na tem polega cały nonsens tej sprawy.

— Czy mogę być tego pewien?

— Mogłbym dać za to głowę.

— Skąd pan wie o tem?

— Szczerzość — wprost, że się tak wyrażę, krepująca szczerzość — stanowi jeden z osobliwych rysów tej młodej osoby.

Zdaje się, że sprawiło mu to wielką ulgę. Wyjaśniłem dalej, kim byli rodzice Carlotty i nakreśliłem swą własną rolę w całej tej historii.

— A zatem — powiedział — chcę, aby to dziecko znalazło się z powrotem w domu. Zawiozę ją tam sam. Nie mogę pozwolić, aby pan ponosił ciężar wspierania jej, wówczas, gdy moim obowiązkiem jest naprawienie błędu mojego syna.

Wtajemniczyłem go w strach przed łapani Hamdi Effendi i powiedziałem o mojej obietnicy.

— Cóż więc należy uczynić? — spytał.

— Gdyby znaleźli się jacyś zaci ludzie,

którzyby chcieli wcielić ją do swej rodziny i wychować po chrześcijańsku, oddałbym ją z największą przyjemnością. Jeśli nie potrzebuję czego w swoim domu, to właśnie kobiety gnuśnej i nieodpowiedzialnej za swe czyny. Lecz dobroczyńcy są rzadkością. Któżby zechciał ją wziąć?

— Lękam się, że nie jestem na to przygotowany.

— Podobnie niedorzeczna myśl nie przyszyby mi nigdy do głowy — powiedziałem. Chciałem tylko ustalić, że po za moją opieką niema innego wyjścia z tej sytuacji.

— Pragnąłbym — bardzobym pragnął, przyczynić się do jej utrzymania — powiedział Mr. Robinson.

Podziękowałem mu. Oczywiście było to niemożliwe. Równie dobrze mógłbym pozwolić temu zacnemu człowiekowi na opłacenie mych rachunków za gaz.

— Znam bardzo miły klasztor, utrzymywany przez Siostrzyczki Brygidki — powiedział pytająco.

— Gdyby to była św. Brygida we własnej osobie, zgodziłbym się z przyjemnością. Jestem pod wielkim urokiem tej świętej. Ona mogła sprawiać cuda. Gdy pewien wódz irlandzki zażartował z niej, darując tyle ziemi, ile może przykryć swym płaszczem, każała czterem zakonnicom wziąć płaszcz za cztery rogi i biec na północ, wschód, południe i zachód, dopóki jej suknia nie pokryła kilku morgów. Mogłaby zrobić to samo z duszą Carlotty. Lecz czasy cudów minęły i lękam się, że Siostrzyczki niebly tu nie poradziły. Jest to bowiem oryginalna istota.

Oczywiście powinienem był rozważyć

tę propozycję; sądę jednak, że muszę chyba cierpieć na chroniczne niedomaganie zmysłu logiki. Zrewoltował się on od razu przeciwko podsuwanej mi możliwości postawienia Carlotty i Siostrzyczek Brygidek na jednym planie.

— Jakaż ona jest? — spytał zdziwiony.

— Może sprawi panu przykrość widzenie jej?

— Tak — rzekł stłumionym głosem.

Sprawi mi to przykrość. Może jednak zbliże się w ten sposób do mojego chłopca. Wydaje mi się on tak daleko.

Zadzwoniłem i wezwałem Carlottę.

— Lepiej może nie mówić, kim pan jest. Gdy Carlotta weszła, powstał i spojrzął na nią — o, jakże bacznie.

— Oto, Carlotto, mój przyjaciel, który pragnął cię poznać — powiedziałem.

Zbliżyła się nieufnie i nieśmiało wyciągnęła rękę. Oczywiście zachowała się jak umiała najlepiej. Chwała Bogu, że eksperyment z pudrem i różem spadł na mnie, a nie na kogoś obcego.

— Czy podoba się pani Anglia? — spytał mój gość.

— O bardzo — bardzo. Wszyscy są tak uprzejmi dla mnie. To bardzo miłe miejsce.

— Dla młodych jest to najmiłsze miejsce na świecie — powiedział.

— Czyż tak? — powiedziała Carlotta z dziecinną prostotą.

— Jakkąlepsze.

— A dla starych niedobre?

— Dla nich żaden kraj nie jest dobry.

(C. d. n.)

Z gospodarki miejskiej we Lwowie.

XI. SPRAWY TECHNICZNE.

c) Kanały.

Kanalizacja to jedno z najważniejszych zagadnień sanitarnych doby obecnej. Lwów posiada kanalizację już od długiego szeregu lat; mimo to prace nad skanalizowaniem licznych ulic, oddzieleniem wielu terenów oraz rekonstrukcją istniejących kanałów, wymagają stale znaczących wysiłków.

W chwili obecnej miasto dokonuje budowy 4 kolektorów kanałowych nadto budowy kanałów w ulicach Na Błonie, Lwowskich Dzieci, Zamarstynowskiej, Karpińskiego i Żulińskiego wreszcie przeklepienia Żelaznej Wody przy ul. Snopkowskiej, co umożliwi ujęcie potoku Zofjówka i skanalizowanie parcelowanych gruntów Żelaznej wody.

d) Regulacja miasta.

Biuro regulacji miasta pozostaje pod kierownictwem prof. budowy miast na Politechnice Lwowskiej Inż. Ignacego Drexlera. Zadaniem tego biura jest opracowanie planu regulacji, przebudowy i rozbudowy miasta na podstawie materiału, jaki stanowią 2 projekty ogółowe regulacji rozbudowy opracowane przez prof. Drexlera i prof. Tofwińskiego oraz krytyka tych projektów, zawarta w protokołach obrad Komitetu referentów planu regulacyjnego.

Plani kilkumiesięcznej pracy biura jest obfity i pozwala mieć nadzieję, że miasto w niedługim czasie zdobędzie plan regulacji i rozbudowy jako jedną z podstaw zdrowego i pełnego rozwoju.

e) Komitet rozbudowy miasta.

Nowy komitet powołany do życia uchwałą Rady Przybocznej Komisarza Rządu z dnia 23/II 1928 zastał 257 podań o kredyty budowlane pozostałych jako niezadowolone przez komitet poprzedni. Po rozpatrzeniu tak tych podań jak i nowych, świeżo napływających, na łączną sumę 14 mil. zł., okazało się, że przyznany na r. 1928 kredyt na rozbudowę miasta w wysokości 8,130.000 zł. nie może pokryć powyższego zapotrzebowania, wobec czego należało obmyśleć dla rozdziału kontyngentu sposób, któryby uwzględnił petentów, najbardziej zasługujących na poparcie z uwagi na rodzaj projektowanych mieszkań, mianowicie małych i z uwagi na daleko już zaawansowaną budowę. Wychodząc z tego założenia, podzieleno wszystkie podania na dwie grupy: 1) dotyczące budów rozpoczętych i 2) nierozpoczętych. Z podań tych wzięto pod uwagę przede wszystkim grupę pierwszą, którą w przeważnej mierze załatwiono przychylnie, odrzucając jedynie nieznaczną część z powodu zaprojektowania zbyt wielkich mieszkań; z grupy drugiej starano się uwzględnić podania odnoszące się do budów o wyłącznie małych mieszkaniach.

Ostatecznie uchwalono udzielić kredytu 256 petentom na łączną sumę 8,116.000 zł., z czego dla gm. m. Lwowa uwzględniono 4 podania na 3,500.000 zł.; dla spółdzielni i instytucji 6 podań na 1,080.000 zł.; dla osób prywatnych 146 podań na 3,536.000 zł. Reszta podań w liczbie 101 nie znalazła pokrycia.

Ponieważ podania te dotyczą projektów budowlanych o małych mieszkaniach w typie najbardziej poszukiwanym w mieście i zalecanym przez Rząd, Zarząd miasta występuje w najbliższym czasie z memorjałem do Rządu o udzielenie dodatkowego kredytu dla miasta Lwowa w kwocie około 12.000.000 złotych.

Kredyt ten służyłby na pokrycie właśnie tych podań, na uzupełnienie kredytu petentów, których podania uwzględniono tylko w częściowej wysokości, oraz na dalsze zapotrzebowania.

F. Plantacje.

Energiczną akcję prowadzi Zarząd miasta w tym zakresie, rozumiejąc, że drzewa i zieleń są nie tylko ozdobą wielkiego miasta ale zarazem czynnikiem, przyczyniającym się w wysokim stopniu do podniesienia jego

zdrowotności. I tak w parku Kilińskiego wprowadzono niezmiernie miłą a pożyteczną nowość, mianowicie wykonano dwa obszerne place zabawowe dla najmniejszych dzieci; umożliwi to z jednej strony swobodę ruchu działawy na świeżem powietrzu, z drugiej strony uchroni przed jej inwazją skwery i trawniki. Na obszarze plantacji na Żelaznej Wodzie wykończono dwie szklarnie i budynki łącznikowy, na pustym i zaniedbanym gruncie w ulicy Dwernickiego założono skwery; podobnie postąpiono z dolną częścią ulicy Kochanowskiego, uporządkowano i uregulowano cmentarz Łyczakowski, odnowiono na Wysokim Zamku drogę, prowadzącą na polanę pod kopcem i wykonano nową drogę od ulicy Klasztornej, której potrzeba bardzo się dawała odczuwać; w ulicy Akademickiej zasadzono kilkanaście topoli; przerobiono dolną część parku Kościuszki, nawiązując do niwelety ul. Marszałkowskiej.

Pozatem w całym mieście wykonano szereg większych robót około sadzenia i przesadzania drzew. Starannie pielęgnowana zieleń raduje coraz więcej oczu mieszkańców i krzepi ich płuca.

A. L.

Widmo kryzysu w St. Zjednoczonych.

Wzrost bezrobocia. — Racjonalizacja jako rzekomo główna przyczyna bezrobocia. — Po siedmiu latach tłustych.

Od lat już nie oglądano w Stanach Zjednoczonych bezrobocia w takich rozmiarach jak obecnie. Nigdy jeszcze od r. 1921 nie było przed biurami pośrednictwa pracy takich tłumów jak teraz, gdy już o 1-ej w nocy ustawiają się bezrobotni w ogonku przed drzwiami biura, by zdobyć pierwsze miejsca z godziną rozpoczęcia czynności rejestracyjnych. Tak jest w New Yorku, ale to samo dzieje się w Filadelfii, Chicago, w Cincinnati, w Detroit itd.

Olbrzymia armia bezrobotnych sięga według obliczeń jednych cyfry 6 milionów, wedle skromniejszych szacowań innych — 4 milionów. Ścisłe ustalenie tej cyfry jest na razie niemożliwe, albowiem odnośne biura Board of Trade nie posiadają jeszcze materiału statystycznego, któryby pozwolił sytuację na rynku pracy ogarnąć jednym rzutem oka. Wszystkie więc obliczenia obecne oparte są na danych dostarczonych przez sam przemysł i handel, oraz na wykazach lokalnych władz miejskich i policyjnych. Stąd ta rozpiętość duża w określeniu liczby bezrobotnych. Można jednak przyjąć za prawdopodobną cyfrę 4 i pół do 5 milionów ludzi, dotkniętych obecnie klęską bezrobocia w Stanach Zjednoczonych.

Co mówią związki zawodowe? Przeprowadziły one swoje obliczenia w kwestii bezrobocia i z ogłoszonego przez nie sprawozdania wynika, iż bezrobocie wśród zorganizowanych zawodowo robotników i pracowników wzrosło o 5% w stosunku do 1927 roku.

Według tejże statystyki bezrobocie osiąga szczególnie wysokie nasilenie w niektórych miastach, np. w Baltimore sięga 41 proc., w Cleveland 36 proc., w Detroit 30 proc., w Filadelfii 31 proc., w Los-Angeles 23 proc., w New-York City 21 proc.

Co uważane jest za główną przyczynę szerzącego się tak gwałtownie bezrobocia w okresie ogólnego dobrobytu i kwitnącego stanu finansów oraz przemysłu?

Sprawozdania urzędowe wymieniają między innymi wielkie katastrofy, które nawiedziły ostatnio stany Texas i Missisipi, dalej złą sytuację w przemyśle włókienniczym, oraz kryzys w przemyśle obuwiarstwa w Massachusetts, jak również zamknięcie przez pewien czas wielkich zakładów, np. fabryk Forda w Detroit, które nie pracowały przez cały rok. Pozatem wymienia się też złą koniunkturę, jako jedną z przyczyn. Wszystkie to jednak są momenty uboczne, które jako takie nie tłumaczą jeszcze zjawiska bezrobocia w tak olbrzymich rozmiarach w kraju cieszącym się dobrobytem i bogactwem nie mającym równego sobie. Ciężką armatę wytaczają jednak w postaci argumentu racjonalizacji, jako głównej, zasadniczej przyczyny wzrostu bezrobocia.

Co mówią w tej kwestii cyfry? Postępy

racjonalizacji w przemyśle i w handlu amerykańskim wpłynęły istotnie na znaczne zmniejszenie zapotrzebowania rąk robotniczych. W przemyśle automobilowym każdy robotnik produkuje obecnie 11,5 jednostek rocznie w stosunku do 7,2 produkowanych w r. 1913. W okresie od 1923 do 1925 r. wzrosła wydajność produkcji w przemyśle naftowym o 84 proc. wówczas gdy ilość robotników zmniejszyła się o 5 proc. W przemyśle tytoniowym produkcja wzrosła o 53 proc., liczba zaś robotników zmniejszyła się o 13 proc. To samo dzieje się w innych gałęziach przemysłu. Pozornie więc raczej mający ci, którzy upatrują w racjonalizacji pracy w przemyśle przyczynę główną wzrostu bezrobocia.

Racja ta jest jednak tylko pozorna i historycznie nieuzasadniona. Maszyna zawsze wypierała człowieka, ale też przywracała później równowagę, stwarzały się bowiem nowe rodzaje fachów, nowe potrzeby, których zaspokojenie dawało pracę większym jeszcze masom pracujących. Stwierdza to nie tylko historia przemysłu ale i obecnie, w Stanach Zjednoczonych, rzut oka na statystykę pracy w innych fachach, związanych z racjonalizowanym przemysłem. Tak więc widzimy, iż od r. 1920 liczba ludzi zajętych w handlu automobilami, oraz w zawodach mających związek z obsługą aut wzrosła o 760.000. W tym samym czasie wzrosła liczba pracujących w atelierach filmowych i w kinoteatrach wyniosła 125.000; w przemyśle hotelowym wzrosła liczba zatrudnionych wyraził się cyfrą aż 525.000; w zawodzie fryzjerskim — 170.000; w zawodzie nauczycielskim — 232.000 i t. d. Jasnym więc jest, iż obok i wraz z racjonalizacją, która trwa już w Stanach od lat istnieje ruch kompensacyjny w innych zawodach. Racjonalizacja zatem jako taka nie może być uważana za główną i zasadniczą przyczynę klęski bezrobocia obecnego.

Przyczyną tą może być i jest raczej rozpowszechniona w Stanach od r. 1921 iluzja o wiecznej trwałości dobrobytu i rozkwitu, która przyczyniła się do podniecania ponad wszelką miarę i konsumpcji i produkcji w kraju. Po siedmiu tłustych latach produkcji i forsowanej często sztucznie konsumpcji przyszedł chudy okres spadku konsumpcji z jednej strony — nadprodukcji z drugiej. Stąd kryzys a raczej początek kryzysu ekonomicznego w Stanach, którego najwyraźniejszym przejawem jest bezrobocie, obejmujące bezmała 25 proc. pracujących w tym kraju. Narazie trudno się Amerykanom oswoić z możliwością istnienia kryzysu po tak długim okresie niebywałego w dziejach świata rozkwitu i splendoru ekonomicznego. Wojna i czasy powojenne stworzyły dużo złud i możliwości niemożliwości, nie przewartościowały jednak teorii i praktyki kryzysów ekonomicznych, w które trudno teraz uwierzyć mieszkańcom drugiej półkuli zaślepionym swoim powodzeniem i fortuną.

W.

MIECZYSLAW BRAHMER. 2)

„TURANDOT“ i jej twórca Carlo Gozzi.

Skłonności teatralne objawiał Gozzi od dziecka; z rodzeństwem już na pałacowej scenie odgrywał sztuczki przygodne, podchwytując zręcznie różne sylwetki wprost z życia, a w czasie służby wojskowej w Dalmacji urozmawiał sobie i towarzyszącom monotonie doli żołnierskiej urządzaniem częstych przedstawień. Zabierając jednak głos w gorącej polemice literackiej, nie od razu wystąpił na plac w pełnym rynsztunku dramatycznego pisarza. Rozpoczął od ulotek satyrycznych i złośliwych paszkwilów, oparcie mając w założonej niedawno Accademia dei Granelleschi, która go, wraz z bratem Kasprem, cenionym krytykiem i publicystą, w poczet swych członków zaliczyła. Instytucja ta, jedna z wielu „akademii” apenińskiego półwyspu, była dość niezwykłym zrzeszeniem: grono ludzi zasłużonych i świątliwych z udaną powagą bawiło się w niej kosztem zarozumiałych głupców, równocześnie zaś pieczołowitą troską otaczało język literacki, którego sprawy tak aktualne były zawsze we Włoszech od czasów Dantego. Goldoniemu również wytykały autorytety krytyczne Akademii, niedopuszczalną popoliłość języka, zachwaszczonego mnóstwem słów potocznych i narzeczowych.

Ten wzgląd mniejszą uwagę posiadał w oczach Gozziego, który sam zresztą — z chęci uniknięcia zniechęconej emfazy — grzeszył zwykłą niedbałością stylu. Stając do walki, zwrócił się Gozzi przeciwko obydwu rywalom. Chiari był dlań uosobieniem ignorancji i pustego patosu. W Goldonim potępiał nadewszystko pisarza pobiążającego

wywrotowym nowinkom, przeszczepianym z Francji do Włoch, demokrate, wynoszącego widomie lud i mieszczaństwo nad szlachę, niszczyciela wreszcie narodowej, tradycyjnej commedia dell'arte. Zrazu ciężkie te dla jego uczuć przewinienia piętnował tylko piórem satyryka, gdy jednak w polemicznej utarczce pogniebić go chciano, argumentem, że oklaski rozentuzjowanej widowni więcej znaczą, niż bezpłodne zrządzenie Zoila, postanowił zmierzyć się z przeciwnikiem na deskach scenicznych. Dowiódł, że zachwyt tłumu nie świadczy nic o dobroci dzieła, bo tłum ten zwabić można najnaiwniejszą nawet, każdemu dziecku znaną opowieścią plastunki, niebezpieczne perspektywy nowego rzeczy porządku przesłonić usiłował mirażem czarodziejskiej bajki, ciasnemu dłań światłowi zdarzeń powszednich, po ziemi chodzących ludzi, przeciwstawił bezgraniczny kraj cudu, a w końcu, niechętny obcym wzorom, wskrzesił zamierzony minioną świetność commedia dell'arte. W ten sposób powstały fiabe — dramatyczne baśni Gozziego. Tak począł się sukces, w obliczu którego Chiari i Goldoni podali sobie ręce — naprzód, wyśmiany ksiądz-poeta ustąpić musiał z opustoszałej sali, autorowi Locandieri wywędrować zaś przyszło do Paryża.

III.

W ciągu lat paru (1761—5) powstało baśni tych dziesięć — obok pamiętników jedynie istotna część spuścizny Gozziego. Autor ich nie trudził się zbytnio wyborem tematów, o nowości fabuły dbał mało: motywy pokrewne Turandot odnalazł przecież można w Gesta romanorum, u Szekspira (Kupiec wenecki), Moliera (Księżniczka Elidy) i innych. Nadawał poprostu formę dramatyczną najbardziej popularnym z bajek: Lo cunto de

li cunti — neapolitańskie klechdy Basilego, opowieści z tysiąca i jednej nocy, poczynny Cabinet des fées najczęstszym były mu źródłem.

Zaczerpnawszy z nich wiedzy tajemnej, wprowadza Gozzi widza w tradycyjnny świat baśni, pełen wszystkich czarodziejów, podstępnych mistrzów czarnoksiężkiej sztuki, usłużnych wróżek, mądrych królów o długiej, siwej brodzie, najpiękniejszych księżniczek i rycerskich ksiąząt, zwalczających gorsze od smoków przeszkody na drodze do ostatecznego triumfu miłości. Dziwne koleje przypadku, śniące się późno w noc metaformoz, ukryte dusze zaklętych przedmiotów sięgają znów po władzę nad wrażliwą wyobraźnią tłumu-dziecka. Z głębi jednak zabrzmi też raz po raz prawdziwie i tylko ludzki głos, odezwie się ukradkiem ton wręcz tragiczny, celowo nawet stara się Gozzi dowieść chwilami — jak właśnie w Turandot — że i bez cudownych sprężyn akcji stać go na dramat w pełnym tego słowa znaczeniu.

W innych z jego fiabe poruszamy się w zaklętym, gęstym lesie cudów, poprzez który królowie i panięta biegną wytrwale za szczęściem. Tak ksiądz Tartaglia, urzeczony zawistnym spojreniem Morgany, umierał z nudów, a gdy go wbrew woli złej wróżki zaraził śmiechem i ocalił krzepki humor Truffaldina — wcielenie komedii ludowej — szukać musi trzech złotych, zaczarowanych pomarańcz, w których zakochał się z nakazu swej nieprzyjaciółki i bez których nie zażna ukojenia (L'amore delle tre melarance). Lecz, rzeczy trybem odwiecznym, najwięcej udreki niosą z sobą sprawy miłosne. Wiedział dobrze Panurge, jak trudno do małżeństwa się skłonić, przekonywa się o tem również król Deramo, godny zazdrości właściciel cudownego posągu, który parska

śmiechem, ilekroć skłamię przed nim kobietą. Już 2648 pięknych dam zapewniających władce o potęgę swego uczucia, usmiech na twarzy kamienną wywołało, gdy wreszcie Angela, córka Pantalona, która w królu kocha jedynie człowieka, spędza z niej grymas powracający niezmiennie (Re cervo — utwór zresztą, któremu wytykano nadmiar przeobrażeń i dziwów). Nie mniejszych przeciwności zaznał panujący nad Montorondo Tartaglia, któremu królowa matka zezwala na poślubienie umiłowanej przezeń Barberiny pod skromnym warunkiem, że przysłała synowa przyniesie w wianie jabłko śpiewające, tańczącą wodę i pięknego ptaszka zielono-piórego. Ale figlarne to ptaszek, złowione po wielu trudach, w samą porę zamienia się w pięknego księcia, który udowadnia wszem wobec, że Barberina jest córką zakochanego w niej władcy, i bez przeszkód już poślubia ją ku radości powszechnej (L'augellin belverde). Że zaś w małżeńskim stanie niejedna też niespodzianka i próba czeka „szczęśliwych oblubieńców”, przeto La donna serpente — jak późniejszy Il monstro turchino — głosi triumf miłości małżeńskiej. Uroczą Cherestani, córka króla i wróżki, pragnie wyrzec się przywilejów urodzenia i stać się zwykłą śmiertelniczką, by dzielić los ukochanego księcia Farrisca. Życzenie jej będzie spełnione, jeśli w ciągu lat ośmiu nie usłyszy złego słowa od męża, którego winna wciąż pobudzać do gniewu i drażnić. Aż w końcu bezprzykładnie cierpliwą Farrisca wybuchu nieszczęsnym słowem, nie traci jednak przytomności umysłu, gdy żona jego nagle przemienia się w węzła i z narażeniem życia całuje potwora, który w ten sposób na zawsze już zyskuje ludzką postać.

(Dok. nast.)

